

Aleg. 121**Sprawozdanie**

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego
o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Wysoki Sejmie!

S z k o ł a.

Wyrażone w sprawozdaniu Wydziału krajowego nadzieje, że obecnie panujący spokój i normalne stosunki w szkole Czernichowskiej przywróca jej dobre imię i wzięcie, jakimi cieszyła się przed laty, pragnie Komisya gospodarstwa krajowego uważać za zadatek lepszej przyszłości. Pewność, że nadzieje te nie zawiodą, winna być stwierdzoną trwałością ładu i porządku. Wielka życzliwość kraju dla szkoły czernichowskiej znajdująca swój wyraz w wielkiej ofiarności na jej wzorowe urządzenia doznała w ostatnich latach licznych zawodów, które obecnie jedynie tylko trwałością spokojnego i normalnym stosunkom odpowiadającego rozwoju tej szkoły w niepamięć puszczzone być mogą. Takiej trwałości dobrych stosunków szukać należy w stałości dobrych urządzeń i odpowiedniej organizacyi a do takiej w pierwszym rzędzie zaliczyć należy stałą dyrekcję, która przy pięciokrotnej zmianie w ostatnich siedmiu latach nie mogła odpowiadać warunkom, jakie pod pojęciem dobrej organizacyi rozumieć należy. Jedynie ciągłość w dobrze obmyślanym systemie kierownika świadomego celów i posiadającego przytem takt i powagę zaszczerpić może w młodzież poczucie obowiązku, zapewniając tem samem ład i porządek w zakładzie. Wzmiankowane powyżej tak częste zmiany, wskazujące na niezbyt szczęśliwie dokonywany wybór ludzi, musi mimowolnie wywołać wrażenie, że u nas bądź to brak kwalifikowanych osobistości, bądź też wyszukać ich nie zdołano. Przyczynę tak ujemnego a dla zakładu czernichowskiego szkodliwego objawu możnaby również przypisać zbyt skromnemu wynagrodzeniu za poważną i z wielką odpowiedzialnością połączoną pracę, do której podjęcia dzisiejsze wynagrodzenie mogłoby nie być wystarczającym, zniechęcając tem samem ludzi kwalifikowanych do współubiegania się o tę posadę. Przy znaczeniu zakładu czernichowskiego jednak, mającego tak ważne zadanie wychowywania młodzieży, w której hart, karność i poczucie obowiązku mają być wyrobione, nie będzie zbyt cenną uwagą, że przy wyborze kierownika kwalifikacya winna być głównie miarodajną a w obec doniosłości tej sprawy względy oszczędności mogłyby zejść na drugi plan, skoroby dobro szkoły dalszej nawet ofiary wymagało.

Obok wpływu kierownika musi równorzędnie współdziałać czynnik drugi, mianowicie gremium nauczycielskie, które niezamąconą harmonią winno dawać dobry przykład, zwracając pilną uwagę na złe skutki, jakie rozterka w jej łonie na wychowanie młodzieży wyrzucić może.

W gmachu nowym, postawionym przed sześciu laty okazują się już teraz braki, które przypisać należy niedokładności w wykonaniu i niedostatecznej przeczności technicznych organów wykonawczych. Objawia się to głównie w częściach drzewnych, do których użytym został nie dość suchy materiał. W skutek tego drzwi i okna popaczyły się i niedomykają a podłogi w wielu miejscach powykrę-

cały się. Ten brak przezorności w doborze materiałów spowoduje niezawodnie w niedalekiej przyszłości potrzebę nowych wydatków, a tem samem obciążenie funduszów krajowych, w których względy oszczędności z całą ścisłością przestrzegane być powinny.

Liczne zgłoszenia już teraz otrzymane o przyjęcie uczniów na następny rok szkolny uprawniają do przypuszczenia, że obecna liczba 38 uczniów (jeden ubył po zrobionem sprawozdaniu) zwiększy się do maksymalnej cyfry 60. Przy dzisiejszym rozkładzie ci nowi przybysze nie mieliby umieszczenia w sypialniach, jeśliby sala, w której obocnie pomieszczono szatnię, nie została przywróconą swemu pierwotnemu przeznaczeniu na sypialnię. Takie urządzenie jednak spowodować musi koszt na sprawienie szaf piętrowych, które przy zużytkowaniu wysokości i przy odpowiedniem urządzeniu znaleźć mogą umieszczenie w innej co do przestrzeni mniejszej ubikacji. Koszt ten nieprzewidziany i niewstawiony w preliminarz wydaje się Komisji gospodarstwa krajowego nieuniknionym. Równie nieuniknioną jest rekonstrukcja kaloryferów źle umieszczonych i niepraktycznie urządzonych, skutkiem czego w niektórych lokalach panuje zbyt gorąco, gdy w innych dotkliwie zimno czuć się daje. Ochrona od przeciągów w miejscach, stanowiących przejście z jednej strony gmachu do drugiej jest również ze względów higienicznych konieczną.

Tylokrotnie od szeregu lat ponawiane żądania dotyczące podręczników nie znalazły dotąd niestety uwzględnienia. Podjęte jednak w tym kierunku starania Wydziału krajowego uprawniają do nadziei, że ważna ta sprawa ostatecznie w niedalekiej już przyszłości z pożytkiem dla szkoły załatwiona zostanie. Obecny plan naukowy wymagający uzupełnienia i ulepszenia dozna niezawodnie także przekształcenia za staraniem powołanych organów nadzorczych.

Do dalszych nastęrczających się uwag należy kwestya umundurowania, które w zakładzie Czernichowskim wydaje się Komisji gospodarstwa krajowego tak co do kroju jak koloru niezbyt praktycznem dla młodzieży a to nietylko ze względu na zawodowe zajęcia wymagające ubrania nie krępującego ruchów, lecz także przez wzgląd na pojawiającą się emulację w przystrajaniu munduru zbliżonego krojem i zewnętrzną formą do munduru austriackiego oficera.

Pożywienie młodzieży co do jakości jest niezawodnie dobre i odpowiada warunkom higieny, jak to przez lekarzy stwierdzonem zostało; pozostawia jednak nieco do życzenia pod względem obfitości, co do której młody organizm przy ruchu i nateżeniu sił fizycznych jest wymagający. To też słyszeć się daje użalenie się na zbyt skąpo wymierzany podwieczorek składający się z niewielkiej suchej bułki. Gdy jednak równocześnie ściśle obliczone wynagrodzenie restauratora nie nadające się do powiększenia tego dania na jego koszt musiałoby pociągnąć w konsekwencji większe obciążenie funduszu na wyżywienie młodzieży, przeto komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że nieznaczne podwyższenie opłat mogłoby temu słusznemu żądaniu młodego wieku uczynić zadość. Dla zamożniejszych nie będzie to dotkliwym obciążeniem mniej zaś zamożni korzystać będą i nadal z licznych miejsc funduszowych. Wreszcie należy zwrócić uwagę na konieczną i nagłą potrzebę urządzeń dla usuwania nieczystości, które obecnie nastęrcza wielkie trudności i zanieczyszczają powietrze. Z tem połączona jest sprawa ulepszenia wodociągu, który przy terażniejszym urządzeniu nie nadaje się do usuwania nieczystości przez spłukiwanie.

Komisya gospodarstwa krajowego wyraża nadzieję, że kuratoria i Wydział krajowy powyż wyrażone uwagi zechce wziąć pod rozwagę i potrzebie odpowiadające zarządzenia wdrożą, przyczem nadmienić należy, że konieczne i nie dające się uchylić przekroczenia budżetowe dadzą się o tyle łatwiej usprawiedliwić, ileż wyższe w tym roku dochody z lasu mogłyby być użyte na pokrycie zwiększonych wydatków.

Upatrzone przez Wydział krajowy miejsce do zabaw na przylegającej do zakładu łące uważa komisya za stosowne nietylko z uwagi na odpowiednią przestrzeń lecz również ze względu na szkodę, jakąby wyrządziło poświęcenie na ten cel ogrodów pomologicznego i warzywnego, oraz pola doświadczalnego. Komisya popierając ten projekt życzy Wydziałowi krajowemu, by o ile możności najrychlej starał się go wykonać.

F o l w a r k .

Przy folwarku zrobić należy uwagę, że brak należytego nadzoru, znajdującego swe źródło w ciągle zmieniających się kierownikach daje się z łatwością spostrzedz

w budynkach, które widocznie przez dłuższy czas nie doznały opieki przez drobne naprawy. — W budynkach gospodarskich bowiem, jak to każdemu gospodarzowi wiadomo, najmniejsze uszkodzenie naprawione na razie nie znaczącym kosztem ochrania budynek na długie lata od zniszczenia, gdy przeciwnie chwilowe zaniedbanie sprowadza w krótkim czasie zwiększające się w progressyi uszkodzenia wymagające znacznych stosunkowo kosztów, jeśli zupełnej ruinie chce się zapobiedz. — W stanie takiego zaniedbania znajdują się stajnie na krowy, na konie i chlewy dla nierogacizny. — Aby więc zabezpieczyć się od poniesienia poważnych wydatków w przyszłości, należy przystąpić co rychlej do potrzebnej restauracyi, przeciwdziałając w ten sposób zagrażającej ruinie.

Przedkładając to sprawozdanie, Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Komisyi gospodarstwa krajowego dotyczące sprawozdania Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Zastępca Przewodniczącego:

Stadnicki.

Sprawozdawca:

Vivien.

